

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298-70-33

**Начальнику Чернівецької обласної
військової адміністрації
Руслану ЗАПАРНЮКУ**

**Голові Чернівецької обласної ради
Олексію БОЙКУ**

**Міністерство охорони здоров'я
України (до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», під час виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини під час відвідування виявлені порушення прав людини у діяльності Обласного комунального некомерційного підприємства «Чернівецька обласна психіатрична лікарня» (далі – лікарня, заклад).

Статтею 49 Конституції України визначено, що держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування.

Статтею 6 Закону України «Про Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначено, що кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає медичний догляд, який є необхідним для підтримання здоров'я людини.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Усупереч наведеним вимогам законодавства під час позапланового відвідування лікарні 11.03.2024 виявлені факти порушення прав людини, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності.

Фактична наповненість у лікарні значно перевищує її планову наповненість (на 360 ліжок – 490 пацієнтів), що свідчить про перевантаженість закладу та системні проблеми в організації надання медичних послуг. Зазначене призводить до погіршення якості лікування через брак ліжкового фонду та порушення права пацієнтів на охорону здоров'я та медичну допомогу.

Зокрема, у переважній більшості палат перебуває понад 10 пацієнтів, що суперечить вимогам пунктів 8.3.2.6 та 8.3.2.7 Державних будівельних норм України закладів охорони здоров'я В.2.2-10:2022 (далі – ДБН). Внаслідок порушення норм площі на одну особу (у середньому близько 3,7 м² при мінімальній нормі у 7 м²) та переповненості закладу, ліжка деяких пацієнтів розміщено впритул, а ліжка окремих пацієнтів знаходяться у кімнаті для прийому їжі. Самі палати є прохідними приміщеннями. У порушення вимог ДБН у палатах недостатня кількість приліжкових тумб та шаф для зберігання особистих речей пацієнтів.

Вищезазначене не відповідає пунктам 32-36 Стандартам Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню СРТ/Inf(98)12-part (далі – Стандарти КЗК), якими передбачено необхідність створення в закладах охорони здоров'я позитивного терапевтичного середовища, забезпечення пацієнту достатнього простору для проживання, достатнього освітлення, опалення, обладнання палат для пацієнтів та місць відпочинку, з тим, щоб надавати пацієнтам візуальну стимуляцію.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про психіатричну допомогу» психіатрична допомога надається на основі принципів законності, гуманності, додержання прав людини і громадянина, добровільності, доступності та відповідно до сучасного рівня наукових знань, необхідності й достатності заходів лікування, медичної, психологічної та соціальної реабілітації, надання

освітніх, соціальних послуг. Відповідно до пункту 3 Порядку надання психіатричної допомоги в стаціонарних умовах, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 07.12.2023 № 2085 (далі – ПНПДСУ), особа, яка досягла 14 років, госпіталізується до закладу з надання психіатричної допомоги у стаціонарні умови добровільно – на її прохання або за її усвідомленою письмовою згодою, наданою за формою первинної облікової документації № 003-9/о «Усвідомлена згода особи на госпіталізацію до психіатричного закладу», затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970. Однак, у порушення Інструкції щодо заповнення форми первинної облікової документації № 003-9/о «Усвідомлена згода особи на госпіталізацію до психіатричного закладу» під час вивчення медичної документації встановлено відсутність особистих підписів пацієнтів у формі № 003-9/о, разом з тим у пацієнтів лікарні відсутні копії зазначених згод. Відповідно до пункту 3 ПНПДСУ особа, яка страждає на психічний розлад, може бути госпіталізована без її усвідомленої письмової згоди або без письмової згоди її законного представника лише в порядку, визначеному статтями 14, 17 Закону України «Про психіатричну допомогу». Також відсутні особисті підписи пацієнтів у формі первинної облікової документації № 003-10/о «Усвідомлена згода особи на лікування у психіатричному закладі».

У порушення пункту 9 ПНПДСУ у всіх відвіданих відділеннях замкнено входні двері, як наслідок пацієнти, які надали згоду на перебування у закладі, обмежені у праві вільного пересування. Також зазначене обмеження не було належно обґрунтоване у медичній документації пацієнтів. Відповідно до наявних вимог вхід/вихід з відділень має бути вільним, з урахуванням вимог громадської безпеки у нічний час.

Групою НПМ також встановлено, що у палатах обладнане цілодобове відеоспостереження, що порушує право пацієнтів на повагу до приватного життя.

Також у закладі не забезпечена можливість здійснення прогулянок. Під час конфіденційного спілкування з пацієнтами останні повідомляли, що не були за межами приміщень лікарні протягом усього часу перебування у закладі. Зі слів медичних працівників такі прогулянки забезпечуються індивідуально лише у випадку коли до пацієнта приходять відвідувачі. Зазначене порушує пункт 37 Стандартів КЗК.

У порушення пункту 11 Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я від 24.03.2016 № 240 (далі – ПЗФОІ) та статті 25 Закону України «Про психіатричну допомогу» фізичне обмеження застосовується до осіб у палатах на їх ліжках з панцерною сіткою у присутності інших пацієнтів, які страждають на психічні розлади, що може принижувати честь та гідність пацієнтів у випадку застосування зазначених заходів. Під час конфіденційного спілкування з групою НПМ пацієнти повідомляли про фіксацію

напередодні відвідування НППМ двох пацієнтів у вечірній час. В журналі реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, відсутня будь-яка інформація про здійснення фіксації в зазначену дату.

Разом з тим, встановлені випадки розбіжностей між записами щодо часу застосування фізичного обмеження до пацієнта у Протоколі застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та журналі реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, що порушує вимоги ПЗФОІ.

Відповідно до пункту 6 розділу II Порядку надання паліативної допомоги, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 04.06.2020 № 1308, для визначення плану та обсягу надання паліативної допомоги закладом охорони здоров'я, який надає паліативну допомогу, складається план спостереження пацієнта, що потребує паліативної допомоги. Водночас у паліативному відділенні закладу такі плани не ведуться при поступленні пацієнта. Зі слів медичних працівників, через недостатність персоналу, лікарі вимушені заповнювати такі плани лише під час закриття історії хвороби пацієнта, що не забезпечує попереднього якісного спостереження за пацієнтом під час його перебування у паліативному відділенні.

Відповідно до пункту 13 ПНПДСУ пацієнти мають право вести телефонні розмови та користуватися глобальною мережею Інтернет (за власний рахунок) з урахуванням розпорядку дня закладу з надання психіатричної допомоги. У ході відвідування виявлені неправомірні обмеження з боку персоналу щодо користування пацієнтами власними мобільними телефонами, зокрема телефони пацієнтам видаються лише за певних обставин з дозволу медичного працівника.

На вікнах переважної більшості відділень лікарні наявні нерозпашні ґрати. Однак, пунктом 9 ПНПДСУ заборонено встановлювати ґрати на вікнах палат, що використовуються для надання психіатричної допомоги у стаціонарних умовах. У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень об'єктів, де перебувають люди, ґрат останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися відповідно до пункту 2.16 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1417 від 30.12.2014.

Виявлені протерміновані лікарські засоби, що порушує вимоги пункту 5 розділу I Правил зберігання та проведення контролю якості лікарських засобів у лікувально-профілактичних закладах, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.12.2003 № 584, та у разі використання може призвести до значного зниження якості лікування та шкоди для здоров'я пацієнтів.

Разом з тим, у приміщенні складу виявлено протерміновані харчові продукти та продукти з невстановленим терміном придатності, недотримуються принципи товарного сусідства. Зазначене є порушенням вимог Закону України

«Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» та порушує права пацієнтів на безпечне харчування, що може становити загрозу їх життю та здоров'ю.

У порушення пункту 1.4 Порядку організації системи лікувального харчування хворих у закладах охорони здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.10.2013 № 931, у закладі організовано триразовий режим харчування замість необхідного чотириразового режиму.

Приміщення харчоблоку потребує вжиття дезінсекційних заходів через розповсюдження тарганів. Відповідно до вимог статті 18 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб юридичні особи незалежно від форм власності та громадяни зобов'язані забезпечити проведення профілактичних дезінфекційних заходів у житлових, виробничих та інших приміщеннях (будівлях) і на земельних ділянках, що належать їм на праві власності чи надані в користування, здійснюють інші заходи з метою недопущення розмноження гризунів та комах.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до статті 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» Чернівецька обласна військова адміністрація реалізовує державну політику в галузі охорони здоров'я та організовує роботу медичних закладів по наданню допомоги населенню,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити вичерпних заходів щодо негайного усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання у діяльності Обласного комунального некомерційного підприємства «Чернівецька обласна психіатрична лікарня», усунення причин та умов, що їм сприяють, а також запобігання їх у подальшому.

2. Організувати та провести перевірку стану додержання вимог чинного законодавства в Обласному комунальному некомерційному підприємстві «Чернівецька обласна психіатрична лікарня» з метою встановлення причин неналежного функціонування, що потягли порушення прав людини, за результатами якої вжити вичерпних заходів реагування.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: Звіт про результати відвідування Обласного комунального некомерційного підприємства «Чернівецька обласна психіатрична лікарня» на 19 арк.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Морозов Руслан 050 967 9551

